

OŚRODEK
ROZWOJU
EDUKACJI

Stanowisko z Odense
Nasze ABC dla równości, edukacji i zdrowia

Tłumaczenie i opracowanie: Tomasz Wojtasik

Warszawa 2014

W dniach 7–9 października 2013 r. w Odense w Danii odbyła się Czwarta Europejska Konferencja Szkół Promujących Zdrowie. Niniejsze stanowisko – uwzględniające opinie przedstawicieli młodzieży z czterech krajów, którzy pracowali równolegle do obrad konferencji – zostało wypracowane w ramach serii konferencyjnych seminariów i warsztatów.

A. NASZE ZASADY, WARTOŚCI, CELE I ZADANIA POZOSTAJĄ AKTUALNE

1. Szkoły promujące zdrowie działają na rzecz poprawy zdrowia i dobrego samopoczucia populacji europejskiej. Szkoła jest miejscem, w którym kształtują się kompetencje dzieci i młodzieży w zakresie zdrowia i zdrowego stylu życia.
2. Potwierdzamy aktualność niżej wymienionych podstawowych wartości oraz filarów szkół promujących zdrowie (SzPZ) dla szkół w Europie.

Podstawowe wartości

Równość. Szkoły promujące zdrowie zapewniają wszystkim równy dostęp do edukacji i zdrowia.

Ciągłość i zrównoważenie działań. Szkoły promujące zdrowie uznają, że zdrowie, edukacja i rozwój są ściśle powiązane z działaniami i programami wdrażanymi systematycznie i długofalowo.

Włączenie. Szkoły promujące zdrowie doceniają różnorodność i uznają, że są społecznościami uczącymi się, w których każdy jest obdarzany zaufaniem i szanowany.

Upodmiotowienie i kompetencje do działania. Szkoły promujące zdrowie umożliwiają wszystkim członkom społeczności szkolnej aktywny udział w podejmowanych działaniach.

Demokracja. Działania szkół promujących zdrowie są oparte na wartościach demokratycznych.

Pięć filarów szkoły promującej zdrowie

Całościowe podejście do zdrowia w szkole. Edukacja zdrowotna realizowana w klasie jest elementem polityki szkoły. Jest powiązana ze środowiskiem szkolnym, kształtowaniem kompetencji życiowych i zaangażowaniem całej społeczności szkolnej.

Uczestnictwo. Podstawowym warunkiem skuteczności działań w zakresie promocji zdrowia w szkole jest kształtowanie u uczniów, pracowników i rodziców poczucia współtworzenia (współwłasności).

Jakość szkoły. Szkoły promujące zdrowie tworzą lepsze warunki do nauczania i uczenia się, osiągają lepsze wyniki, bo zdrowi uczniowie lepiej się uczą, a zdrowi pracownicy lepiej pracują.

Dowody. W działaniach praktycznych i do rozwijania nowych podejść wykorzystywane są wyniki badań naukowych.

Szkoły i społeczności. Szkoły są postrzegane jako aktywni partnerzy działań dla rozwoju społeczności lokalnej.

3. Szkoły promujące zdrowie pomagają krajom europejskim w realizacji zadań wynikających ze strategii WHO *HEALTH 2020* w zakresie zdrowia i dobrego samopoczucia oraz strategii Unii Europejskiej *EU 2020* dla zrównoważonego rozwoju i zapobiegania szeroko rozumianemu wykluczeniu.
4. Szkoły promujące zdrowie są ważną częścią podejścia *Zdrowie we wszystkich działaniach* zawartej w stanowisku WHO z Helsinek z 2013 r.
5. W krajach europejskich i ich społeczeństwach – od chwili przyjęcia rezolucji z Wilna dotyczącej szkół promujących zdrowie (2009) – zaszło wiele zmian socjoekonomicznych. Uznajemy konieczność uwzględniania tych zmian w rozwijaniu i doskonaleniu procesu tworzenia szkół promujących zdrowie oraz większego ich zaangażowania w zaspokajanie potrzeb obecnych i przyszłych pokoleń.
6. Potwierdzamy znaczenie prezentowania korzyści ze stosowania tego podejścia wszystkim osobom zaangażowanym w tworzenie i rozwój szkół promujących zdrowie, szczególnie osobom pracującym w edukacji i innych sektorach obejmujących swoimi oddziaływaniami dzieci i młodzież.
7. Program „Szkoła Promująca Zdrowie” wspiera osiągnięcie przez szkoły ich podstawowych celów – tj. zapewnienie wysokiej jakości edukacji z jasno określonymi standardami oraz wdrożonymi działaniami mającymi na celu zapobieganie przedwczesnemu kończeniu nauki.
8. Wskazujemy na potrzebę intensyfikacji badań naukowych, opracowywania narzędzi, tworzenia sieci współpracy i rozwijania umiejętności umożliwiających wdrażanie i rozwój szkół promujących zdrowie w latach 2014–2020.

Młodzi ludzie mówią...

Czym jest zdrowie?

Zdrowie jest:

- *czymś więcej niż ćwiczeniami fizycznymi i zdrowym żywieniem,*
- *równowagą między ciałem i umysłem,*
- *czymś pozytywnym.*

B. SZKOŁY PROMUJĄCE ZDROWIE OFERUJĄ KORZYŚCI

Szkoły promujące zdrowie oferują następujące korzyści:

1. konkretne i potwierdzone badaniami przykłady efektywnych związków między edukacją i zdrowiem, wspierające w Europie podejście *Zdrowie we wszystkich działaniach*;
2. uwarunkowania (kontekst) służące łączeniu różnych inicjatyw na rzecz zdrowia;

3. warunki, w których dla szkoły, uczniów i pracowników szkoły zdrowe wybory są łatwiejsze;
4. wspieranie działań społeczności szkolnej dla zrównoważonego rozwoju – zdrowi ludzie to zdrowe społeczeństwa i cała planeta;
5. poprawa zdrowia i dobrego samopoczucia nauczycieli poprzez tworzenie w szkole zdrowego miejsca pracy;
6. pozytywne i szerokie podejście do zdrowia, uwzględnianie jego aspektu fizycznego, psychicznego, emocjonalnego, społecznego i duchowego;
7. stymulowanie roli szkoły w rozwoju społeczności lokalnej;
8. poprawa zdrowia i samopoczucia uczniów, rozwój ich umiejętności uczenia się i innych kompetencji;
9. całościowe podejście na rzecz zdrowia sprzyjające zwiększeniu wiedzy, umiejętności i kompetencji do podejmowania działań;
10. możliwość włączenia do współpracy rodziców i społeczności lokalnej w celu zwiększenia długofalowości programów i zrównoważenia działań;
11. wzmacnianie współpracy ze służbą zdrowia (specjalistami);
12. zintegrowane, całościowe podejście do problemów zdrowotnych, w tym:
  - zmniejszanie agresji i przemocy,
  - promocja zdrowia psychicznego,
  - zdrowie reprodukcyjne (seksualne) i prawa seksualne,
  - rozwiązywanie problemów i konfliktów,
  - elementarna edukacja zdrowotna.

Młodzi ludzie mówią...

Idealna szkoła promująca zdrowie powinna:

- *być inspirująca i przyjazna dla uczniów,*
- *tworzyć dobre warunki dla aktywności na świeżym powietrzu, poza budynkiem,*
- *bardziej troszczyć się o zdrowie psychiczne uczniów.*

C. ABY MOŻLIWY BYŁ DAŁSZY POSTĘP, POSZUKUJEMY...

Dalszy rozwój koncepcji szkoły promującej zdrowie będzie w dużym stopniu zależał od naszej zdolności skutecznego komunikowania się z osobami podejmującymi decyzje na różnych poziomach oraz z szerszym kręgiem odbiorców za pośrednictwem publikacji i środków masowego przekazu.

Powinniśmy podjąć wysiłki, aby przekazywać jasne informacje dotyczące korzyści z bycia szkołą promującą zdrowie oraz nawiązywać współpracę z innymi sojusznikami, np. lobby na rzecz profilaktyki palenia tytoniu.

Prosimy o następujące działania ze strony zainteresowanych wiodących osób i instytucji umożliwiające dalszy rozwój podejścia, jakie proponuje szkoła promująca zdrowie.

Zależy nam, aby szkoły:

- brały pod uwagę wszystkie aspekty zdrowia, w tym zdrowie psychiczne, a nie tylko zdrowie fizyczne;
- wykorzystywały podejście szkoły promującej zdrowie w planowaniu rozwoju szkoły oraz tworzeniu koncepcji jej rozwoju;
- dokonywały zmian w zarządzaniu i liderowaniu w szkołach promujących zdrowie;
- zwracały się do macierzystych organów prowadzących oraz właściwych dla siebie instytucji sprawujących nadzór merytoryczny, aby brały one pod uwagę zdrowie i dobre samopoczucie uczniów i pracowników szkoły;
- wdrażały do codziennej praktyki zasady szkoły promującej zdrowie;
- koncentrowały się na związkach oraz komunikacji pomiędzy szkołą, rodzicami, społecznością lokalną oraz służbą zdrowia.

Zależy nam, aby decydenci i politycy:

- wykorzystywali podejście szkoły promującej zdrowie w realizacji polityki *Zdrowie we wszystkich działaniach* na poziomie europejskim, krajowym, regionalnym i lokalnym;
- łączyli podejścia *od ludzi do problemu* i *od problemu do ludzi* w promocji zdrowia i dobrego samopoczucia w szkole;
- integrowali politykę edukacyjną i zdrowotną, uznając, że jedna nie może istnieć bez drugiej;
- rozwijali wizję przywództwa, która ma ambicję oferowania jak najlepszego wykształcenia dla młodych pokoleń;
- uwzględniali społeczną integrację oraz potrzeby dzieci zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Zależy nam, aby instytucje naukowe i dokonujące ewaluacji:

- podejmowały wspólnie badania na rzecz szkół promujących zdrowie z wykorzystaniem środków finansowych z sektora zdrowia i edukacji, z uwzględnieniem konceptu zdrowia i dobrego samopoczucia psychicznego w szkole, badań empirycznych, ewaluacji oraz wdrażania tej koncepcji;
- dostarczały dowodów naukowych o skuteczności działań z zakresu promocji zdrowia w szkole;

- integrowały wskaźniki zdrowia i dobrego samopoczucia ze wskaźnikami z obszaru edukacji, takimi jak kompetencje zdrowotne, edukacja obywatelska, umiejętności społeczne;
- identyfikowały najlepsze mechanizmy służące poprawie współpracy między sektorem zdrowia i edukacji oraz innymi sektorami;
- wskazywały na znaczenie uczestnictwa decydentów w projektowaniu i monitorowaniu badań dotyczących szkoły promującej zdrowie.

Zależy nam, aby administracja i samorządy na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym:

- uznawały swoją znaczącą rolę we wdrażaniu i rozwoju szkół promujących zdrowie;
- doceniały udział i znaczenie szkół promujących zdrowie dla rozwoju społeczności;
- inwestowały w rozwój i podnoszenie kompetencji wszystkich pracowników szkoły, w tym nauczycieli, pracowników niepedagogicznych oraz osób zarządzających szkołą;
- uwzględniały całościowe, długofalowe podejście do zdrowia i dobrego samopoczucia – od przedszkola, poprzez szkołę, aż do miejsca pracy.

Zależy nam, aby organizacje pozarządowe i sektor prywatny:

- pracowały dla tworzenia związków między szkołą a społecznością lokalną;
- wykorzystywały podejście systemowe do szkoły promującej zdrowie;
- inwestowały w kapitał społeczny;
- brały pod uwagę innowacyjność partnerstwa publiczno-prywatnego.

Młodzi ludzie mówią...

Kompetencje do działania dla zdrowia oznaczają, że my:

- zachęcamy dyrekcje szkół, aby z bycia zdrowym uczyniły nawyk kształtowany od pierwszych dni w szkole,
- zachęcamy szkolnych liderów, aby zajmowali się kwestiami związanymi ze zdrowiem,
- dokonujemy małych zmian zamiast wywoływania wielkich rewolucji,
- zachęcamy każdego, aby dbał o zdrowie.